

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

СХВАЛЕНО

Протокол засідання науково-
методичної ради
Тернопільського ОКІППО
від 03 квітня 2026р. №2

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор
Тернопільського ОКІППО
Олександр ПЕТРОВСЬКИЙ
03 квітня 2026 року

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

**УЧИТЕЛІВ (ВИКЛАДАЧІВ) ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
«ФУТБОЛ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»**

Розробники програми	Столітенко Євгеній Володимирович, заступник начальника відділу розвитку футболу Української асоціації футболу, кандидат педагогічних наук; Коломоєць Галина Анатоліївна, заступник директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», кандидат педагогічних наук, старший дослідник, Заслужений працівник освіти України; Гончаренко Володимир Іванович, викладач Класичного фахового коледжу Сумського державного університету, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор; Ганчева Владислава Ігорівна, завідувач сектору фізичного виховання та спорту відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти».
Рецензенти	Тетяна Малечко, завідувач сектору забезпечення корекційно розвиткової роботи відділу науково-методичного забезпечення змісту корекційної та інклюзивної освіти Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент; Юрій Бублей, вчитель фізичної культури Ліцею №38 Шевченківського району м. Києва
Рецензування та адаптація відповідно до вимог ТОКІППО	Єднак Галина Михайлівна, методист відділу методики навчальних предметів природничо-математичного циклу, технологій та фізичної культури Тернопільського ОКІППО
Актуальність освітньої програми	Програма підвищення кваліфікації «Футбол в закладах загальної середньої освіти» за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки, галузь знань: 01 – освіта/педагогіка полягає в необхідності підготовки педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів освіти, зокрема, вчителів фізичної культури до реалізації освітньої політики держави шляхом опанування новітніми практиками, технологіями, методиками, формами, методами професійної діяльності на засадах інноваційних освітніх підходів з урахуванням запитів і потреб, професійного досвіду педагогів, відповідно до Концепції «Нова українська школа». Програма створена на принципах забезпечення безперервного професійного розвитку та підвищення рівня професійної компетентності педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів освіти, вчителів фізичної культури.
Цільова група	Педагогічні, науково-педагогічні працівники закладів освіти, вчителі фізичної культури
Мета програми	Розвиток професійних компетентностей педагогічних, науково-педагогічних працівників, вчителів фізичної культури, отримання необхідних знань та інструментів, формування навичок щодо використання сучасних підходів у викладанні футболу відповідно до державної політики, її європейського вектору розвитку у галузі освіти та вимог Концепції «Нова українська школа».
Напрямок програми	Програма орієнтована на розвиток й удосконалення складових професійних компетентностей педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів освіти, вчителів фізичної культури, що забезпечують реалізацію завдань Концепції «Нова українська школа» в умовах побудови громадянського суспільства.
Обсяг програми	30 годин (1 кредит ЄКТС)
Форма підвищення кваліфікації	Змішана (очно-дистанційна)
Перелік компетентностей, що формуватимуться	У процесі навчання за програмою підвищення кваліфікації педагогічні працівники ЗЗСО вдосконалюватимуть професійні компетентності, визначені професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої

	освіти»б: предметно-методична компетентність (А2.2, А2.4, А2.5), інформаційно-цифрова компетентність (А3.2, А3.3), психологічна компетентність (Б1.1, Б 1.2, Б.1.3), емоційно-етична компетентність. (Б2.1, Б2.3), компетентність педагогічного партнерства (Б3.1, Б3.2), інклюзивна компетентність (В1.3), прогностична компетентність (Г1.1, Г1.2), організаційна компетентність (Г2.1, Г2.2), оцінювально-аналітична компетентність (Г3.3), здатність до навчання впродовж життя (ДІ.3).
Основні завдання програми	Удосконалення раніше набутих та набуття нових компетентностей у межах професійної діяльності педагогічних працівників з методики викладання футболу в закладах освіти; • індивідуально-особистісне та професійно-діяльнісне самовдосконалення слухачів на основі активізації їхніх базових компетентностей, набутого професійного і життєвого досвіду; • поглиблення знань концептуальних засад педагогіки партнерства; • сучасні методи та технології у методиці викладання футболу; • ознайомити з особливостями використання інформаційно комунікаційних технологій на уроках фізичної культури.
Строки виконання програми	2026 - 2030 роки
Графік освітнього процесу	Відповідно до плану-графіка підвищення кваліфікації педагогічних працівників
Додаткові послуги	Можливість проживання у гуртожитку
Місце виконання програми	Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти. вул. В. Громницького, 1, м. Тернопіль
Вартість/ безоплатність надання освітньої послуги	Освітні послуги для слухачів курсів надаються безоплатно
Мінімальна та максимальна кількість осіб в групі	Відповідно до норм, визначених Статутом інституту
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Сертифікат
Очікувані результати навчання	- уміння організувати процес фізичного виховання відповідно до Державного стандарту базової загальної середньої освіти, підбирати адекватні засоби та форми занять з учнями відповідно до вікових, статевих, морфофункціональних показників учнів і рівня їх підготовленості, конструювати і виявляти оптимальні методики навчально-виховної, фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями в умовах освітніх закладів; - знання та розуміння фізкультурної освітньої галузі та предмету «фізична культура», знання основних теорій і концепцій фізичного виховання; - знання сучасних тенденцій та актуальних питань розвитку шкільного 8 футболу в Україні та в окремих регіонах відповідно до Концепції «Нова українська школа» та в умовах децентралізації; - розуміння ролі вчителя фізичної культури у процесі розвитку шкільного футболу; - розуміння можливостей проведення навчання з методики викладання футболу та підвищення кваліфікації учителів у районах / містах / ОТГ (навчання за програмою «D»-диплому Української асоціації футболу); - знання основних понять, термінів і правил гри у футбол та розуміння можливостей їх вивчення у школі;

	- оволодіння основами організації та методики проведення уроку футболу в школі; - здатність проводити заняття з футболу в школі із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; - уміння аналізувати урок на основі сучасних методик проведення занять з футболу в школі; - оволодіння методикою навчання елементів базової техніки футболу за шкільною програмою; - знання і вміння здійснювати теоретичну і тактичну підготовку школярів на заняттях футболу; - знання і вміння здійснювати фізичну підготовку школярів на заняттях футболу; - володіння різноманітними методичними прийомами, що активізують пізнавальну діяльність учнів; - розуміння особливостей та вміння проводити заняття з футболу з учнями початкової, середньої та старшої школи; - розуміння особливостей та вміння проводити заняття з футболу у школі з дівчатами; - оволодіння формами і методами позакласної роботи, проведення індивідуальних, самостійних та гурткових занять з футболу; - знання та уміння з організації та проведення шкільних змагань з футболу та участі у Всеукраїнських змаганнях «Шкіряний м'яч»; - знання щодо взаємодії вчителів фізичної культури та тренерів дитячо юнацьких спортивних шкіл та відбору обдарованих дітей до занять футболу; - оволодіння методиками використання шкільного футболу з метою превенції дитячих конфліктів і злочинності, впровадження здорового способу життя і профілактики шкідливих звичок; - уміння застосовувати елементи розважального футболу для заохочення дітей до занять і створення позитивного емоційного ставлення до фізичної культури і спорту.
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	https://ippo.edu.te.ua/teaching/pidvishhennya-kvalifikacii/osvitni-programi-2026

**Навчально-тематичний план підвищення кваліфікації
(форма навчання – очно-дистанційна)**

№ п/ п	Зміст	Кількість годин			
		Всього	Лекційні	Семінарські	Практичні
1	Сучасні тенденції та актуальні питання розвитку шкільного футболу в регіонах України відповідно до Концепції «Нова українська школа» та в умовах децентралізації. Роль учителя фізичної культури у процесі розвитку шкільного футболу. Можливості проведення навчання з методики викладання	1	1		

	футболу та підвищення кваліфікації учителів у районах / містах / ОТГ (зміст навчання за програмою «D»-диплому Української асоціації футболу).				
2	Основні поняття та правила гри у футбол та їх вивчення у школі	2	2		
3	Організація та методика проведення уроку з футболу в школі. Сучасний підхід.	4	2		2
4	Проведення занять з футболу в школі із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Аналіз уроку.	2		2	
5	Методика навчання елементам базової техніки футболу за шкільною програмою.	6			6
6	Теоретична та тактична підготовка школярів на заняттях футболом.	2	2		
7	Фізична підготовка школярів на заняттях футболом.	2			2
8	Особливості занять футболом з учнями початкової, середньої та старшої школи.	2	2		
9	Особливості занять футболом у школі з дівчатами.	2			2
10	Форми і методи позакласної роботи та проведення індивідуальних, самостійних, гурткових занять футболом. Організація та проведення 2 2 10 шкільних змагань з футболу. Всеукраїнські змагання «Шкіряний м'яч».	2		2	
11	Взаємодія вчителів фізичної культури та тренерів дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Відбір обдарованих дітей до занять футболом.	2		2	
12	Методики використання шкільного футболу з метою превенції дитячих конфліктів та злочинності, впровадження здорового способу життя й профілактики шкідливих звичок. Застосування елементів розважального футболу для заохочення дітей до занять і	2			2

	створення позитивного емоційного ставлення до занять фізичною культурою і спортом				
13	Підсумки проведеного підвищення кваліфікації. Обговорення та узагальнення пропозицій та досвіду роботи учасників підвищення кваліфікації. Тестування. Залік.	1		1	
	Всього	30	9	7	14

ЗМІСТ

1. Лекційне заняття. Сучасні тенденції та актуальні питання розвитку шкільного футболу в регіонах України відповідно до Концепції «Нова українська школа» та в умовах децентралізації. Роль учителя фізичної культури у процесі розвитку шкільного футболу. Можливості проведення навчання з методики викладання футболу та підвищення кваліфікації учителів у районах / містах / ОТГ (зміст навчання за програмою «D»-диплomu Української асоціації футболу). Основні принципи концепції «Нова українська школа». Стан шкільного футболу в Україні та в конкретному регіоні в умовах децентралізації. Виконання нормативних документів стосовно впровадження уроків з елементами футболу в навчальний процес школярів. Вчитель фізичної культури як ключова фігура у початковому навчанні футболу. Можливості проведення навчання з методики викладання футболу в районах / містах / ОТГ.

2. Лекційне заняття. Основні поняття та правила гри у футбол та їх вивчення у школі. Основні поняття та терміни у футболі. Правила гри та коментарі до них. Регламентація Правилами гри єдиноборств з суперником (відбирання м'яча: підкатом, поштовх плечем, перехоплення м'яча, єдиноборство з воротарем в площі воріт). Прояв недисциплінованості та неспортивної поведінки гравців та їх персональне покарання. Тракування Правила «Поза грою». Послідовне застосування Правил гри під час проведення ігрових вправ, навчальних ігор.

3. Лекційне заняття. Організація та методика проведення уроку футболу в школі. Сучасний підхід. Види планування: календарний план-графік розподілу навчального матеріалу для класу школи на півріччя навчального року, план-конспект окремого уроку (групи уроків). Структура уроку. Методи та технологія навчання елементам футболу на уроці з фізичної культури (групі уроків).

4. Практичне заняття. Основи організації та методики проведення уроку футболу в школі. Організація уроку. Завдання уроку з навчання техніці, тактиці та вихованню фізичних якостей. Методи та засоби вирішення завдань відповідно до стадії формування рухових навичок.

5. Семінарське заняття. Проведення занять з футболу в школі із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Аналіз уроку. Проведення занять з футболу в школі із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Пошук, аналіз та використання інформації з різних джерел для вирішення конкретних завдань уроку. Схема аналізу уроку. Технологічна карта аналізу уроку.

6-8. Практичні заняття. Методика навчання елементам базової техніки футболу за шкільною програмою. Класифікація техніки футболу. Пересування, поєднання прийомів пересування з технікою володіння м'ячем. Рухливі ігри та естафети з м'ячем. Удари по м'ячу ногою, головою та іншими способами. Зупинки м'яча різними способами. Ведення м'яча різними способами. Укидання м'яча з різних вихідних положень. Відволікальні дії (фінти). Відбирання м'яча різними способами.

9. Лекційне заняття. Теоретична та тактична підготовка школярів на заняттях з футболу. Історія розвитку футболу. Витоки та історія українського футболу. Видатні футболісти України. Видатні футбольні клуби України. Дитячо юнацький та професійний футбол України. Українська асоціація футболу: структура, завдання. Класифікація тактики. Тактика нападу: індивідуальна, групова, командна. Тактика захисту: індивідуальна, групова, командна. Тактична підготовка школярів молодшого, середнього, старшого шкільного віку (методи, засоби, форми).

10. Практичне заняття. Фізична підготовка школярів на заняттях з футболу. Особливості фізичної підготовки школярів молодшого, середнього, старшого шкільного віку в залежності від анатомо-фізіологічних та психологічних особливостей організму. Виховання фізичних якостей в залежності від віку. Сенситивні періоди розвитку фізичних якостей. Методи, засоби та форми навчання.

11. Лекційне заняття. Особливості занять футболом з учнями початкової, середньої та старшої школи. Характеристика морфо-функціональних особливостей організму дітей молодшого, середнього, старшого шкільного віку та врахування їх під час організації та проведення уроків з футболу різної спрямованості (комплексні та тематичні). Контроль навантаження на уроці.

12. Практичне заняття. Особливості занять футболом у школі з дівчатами. Характеристика анатомо-фізіологічних особливостей жіночого організму: будова тіла, особливості функціонування окремих органів та систем, пристосування до навантажень, особливості виховання рухових якостей. Вплив фаз ОМЦ на розвиток фізичних якостей, оволодіння техніко-тактичними навичками. Особливості навчання футболу дівчат молодшого, середнього, старшого шкільного віку.

13. Семінарське заняття. Форми і методи позакласної роботи та проведення індивідуальних, самостійних, гурткових занять футболом. Організація та проведення шкільних змагань з футболу. Всеукраїнські змагання на призи клубу «Шкіряний м'яч».

Характеристика форм і методів організації позакласної роботи та проведення індивідуальних, самостійних, гурткових занять футболом. Проведення фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі шкільного дня. Створення та організація учнівських гуртків та секцій з футболу. Залучення кращих учнів до участі в семінарах для груповодів-інструкторів, організаторів змагань з футболу, юних арбітрів. Формування вміння школярів різних вікових груп під час самостійних занять ставити мету та досягати покращення розвитку рівня фізичних якостей та техніко-тактичних умінь. Класифікація змагань серед школярів. Системи розіграшів та їх характеристика. Положення про змагання. Календар змагань. Всеукраїнські змагання з футболу «Шкіряний м'яч»: мета, завдання та їх характеристика.

14. Семінарське заняття. Взаємодія вчителів фізичної культури та тренерів дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Відбір обдарованих дітей до занять футболом. Загальноосвітній навчальний заклад, дитячо-юнацька спортивна школа та їхня роль у вихованні здорової нації. Форми співпраці вчителів фізичної культури та тренерів дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Роль вчителя фізичної культури у первинному відборі обдарованих школярів до занять футболом. Теоретичні основи відбору. Критерії відбору (задатки, обдарованість і здібності). Методи відбору (експертні, апаратурні й тестові).

15. Практичне заняття. Методики використання шкільного футболу з метою превенції дитячих конфліктів та злочинності, впровадження здорового 12 способу життя й профілактики шкідливих звичок. Застосування елементів розважального футболу для заохочення дітей до занять і створення позитивного емоційного ставлення до занять фізичною культурою і спортом. Роль футболу як соціального явища і спортивної гри у житті школи. Проект «Відкриті уроки футболу» як засіб превенції дитячих конфліктів та асоціальної поведінки, створення сприятливого емоційного фону у шкільному колективі, позитивного ставлення до уроків з футболу та до фізичної культури і спорту в цілому. Футбол як засіб впровадження здорового способу життя, боротьби проти шкідливих звичок.

16. Семінарське заняття. Підсумки проведеного підвищення кваліфікації. Обговорення та узагальнення пропозицій та досвіду роботи учасників підвищення кваліфікації. Залік. Рекомендована література

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові документи

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. «Про повну загальну середню освіту»: Закон України від 24.03.2024 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

3. Про фізичну культуру і спорт (нова редакція): Закон України від 06.10.2024 № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Tex>

Основна література

1. Відкриті уроки футболу. Посібник для волонтерів соціального проекту «Відкриті уроки футболу». К. : Українська асоціація футболу. 2024. 214 с.
2. Качан О. А. Упровадження інноваційних технологій у фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність закладів освіти: навчально методичний посібник. Слов'янськ: Витоки. 2017. 138 с. URL: <http://surl.li/upycff>
3. Маленюк Т. В. Відновлювальні засоби працездатності у фізичній культурі та спорті : навчальний посібник (електронне видання). Кропивницький, Видавець Лисенко В. Ф. 2023. 182 с. URL: <http://surl.li/mjmnku>
4. Марущак М. О. Методика оцінювання навчальних досягнень учнів основної школи в процесі занять футболом: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ. 2018. 21 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/30722/100317832.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
5. Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Баженов Є. В., Бідний М. В., Ребрина А. А., Данільченко В. О., Коломоєць Г. А., Дутчак М. В.). 2024. URL: [https://mon.gov.ua/static/objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2024/Model.navch.pro hr.5-9.klas-2024/fizkult-5-9-kl-bazhenkov-ta-in-22-08-2024.pdf](https://mon.gov.ua/static/objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2024/Model.navch.pro%20hr.5-9.klas-2024/fizkult-5-9-kl-bazhenkov-ta-in-22-08-2024.pdf)
6. Мозговий О. І. Вікові особливості будови і функцій організму в процесі занять футболом у школярів. Педагогіка, психологія та медико біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2007. № 6. С. 204-206. URL: <http://surl.li/zeizxc> 13 187 с.
7. Столітенко Є. В. Уроки футболу. К.: ТОВ «Журнал «Радуга», 2021.
8. Столітенко Є.В. Фізичне виховання учнів 1-11 класів у процесі занять футболом. Навчально-метод. посібник. Київ: ТОВ ВБ «АванпостПрим»; 2011. 300 с. URL: <http://surl.li/kprbnt>
9. загальної Фізична культура 6 – 9 класи. Навчальна програма для закладів середньої освіти. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/static/objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9.klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.fizichna-kultura-6-9.pdf>

Допоміжна література

1. Білоконь В.П. Відбір та методика навчання футболістів на початковому етапі підготовки. Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2014. Вип. 10 (51). С. 4-8. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7402>
2. Спортивні ігри: футбол та футзал. Уклад. Р.А. Калениченко, Є.О. Наумець. Київ: КНУБА, 2022. 24 с. URL: <https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/935957ac-f385-415b-85c5-b7e52fb59ad9/content>

3. Дулібський А.В. Спортивний відбір у системі багаторічної спеціалізованої освіти футболістів. Спортивна наука України. 2015. № 4 (68). С. 28-35.
4. Столітенко Є., Гончаренко В., Каденко О., Хіміч І. 11 х 11 чемпіонів. Навчально-методичний посібник для менеджерів аматорських футбольних клубів, тренерів та лідерів волонтерів масового аматорського футболу. К.: Асоціація аматорського футболу України. 2019. 217 с.
5. Теорія та методика викладання футболу : методичні рекомендації для викладачів, студентів, магістрантів, тренерів, учителів фізичної культури / уклад. О. В. Єрмоленко. Краматорськ : ДДМА, 2021. 75 с. URL: <http://surl.li/feulvj>
6. Футбол і методика викладання: навчально-методичні рекомендації. Укладачі Сивохоп Е. М., Маріонда І. І., Шкірта М. І. Ужгород. 2023. 66 с.
7. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 272 с.
8. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 248 с.